

V Tavčarjeve rojstne kraje

Fotografije: Jošt Gantar

V pritličju Dvorca Visoko je danes urejena muzejska zbirka, v njej pa so predstavljeni življenje in delo Ivana Tavčarja ter rodbina Kalan – Poljane nad Škofjo Loko so tudi rojstni kraj slikarske družine Šubic

Letošnje leto je razglašeno za leto Ivana Tavčarja (1851–1923), saj mineva sto let od njegove smrti. Odločitev, kam jo bomo mahnila marca, tako ni bila težka: v kraje, od koder izvira eden najpomembnejših slovenskih literarnih ustvarjalcev realizma na Slovenskem in politikov tedanje liberalne stranke. Ta plodoviti pisatelj novel, črtic, povesti in romanov, v katerih je prikazoval predvsem življenje v rodni Poljanski dolini, je v svojem literarnem opusu ustvaril več kot štirideset umetniških del, ki so danes del šolskega literarnega kanona. Sprehodimo se torej v kraje, ki so postali kulisa povesti Cvetje v jeseni in V Zali ter zgodovinskega romana Visoška kronika!

Ivan Tavčar se je rodil v Poljanah nad Škofjo Loko, po končani srednji šoli v Ljubljani in Novem mestu pa je na Dunaju dokončal študij prava. Leta 1884 je v Ljubljani odprl odvetniško pisarno ter postal odbornik v ljubljanskem mestnem svetu. Politično pot je nadaljeval v kranjskem deželnem zboru, med letoma 1901 in 1907 je bil tudi državni poslanec. Leta 1911 je bil izvoljen za župana Ljubljane ter to funkcijo opravljal naslednjih deset let, ko je bil izvoljen v ustavodajno skupščino Kraljevine SHS ter postal poverjenik za prehrano v prvi slovenski narodni vladi. Bil je soustanovitelj ljubljanske mestne hranilnice ter član in podpornik številnih drugih društev. Na svojem posestvu v Poljanski dolini je leta 1897 zgradil prvo teniško igri-

šče v Sloveniji. Bil je predsednik prve slovenske kolesarske organizacije in starosta telovadnega društva Sokol. Zaradi vsestranskega dela in velikega pomena za slovenski narod so mu v občinah Celje, Kamnik, Kranj, Krško, Ljubljana in Šoštanj podelili naziv častnega občana, letošnje leto pa je slovenska vlada razglasila za Tavčarjevo.

Tematska pot Cvetje v jeseni in knjiga o Tavčarju

»Ivan Tavčar je v slovenski književnosti pustil neizmeren pečat in v Poljanski dolini smo nanj izjemno ponosni, zato je prav, da mu ob 100-letnici smrti izkažemo posebno čast. V začetku maja bomo otvorili občinski kolesarski krog s spremljevalnim progra-

mom, v juniju organiziramo teniški turnir v belem na naravnem travnatem igrišču in večji koncert na Dvorcu Visoko. V avgustu bodo na svoj račun prišli ljubitelji filma, saj bomo vsak teden predvajali film pod zvezdami po Tavčarjevih delih, zadnji vikend pa se boste lahko odpravili po vodeni tematski poti Cvetje v jeseni. V drugi polovici leta bosta izšli tudi knjiga o Ivanu Tavčarju in krajša slikanica za najmlajše. Preko celega leta pa se bodo na Dvorcu Visoko odvijali vsi tradicionalni kulturni in kulinarčni dogodki, ki so tako ali drugače povezani s preteklostjo življenja na Visokem,« pojasnjuje **Miha Pustovrh** iz Zavoda Poljanska dolina.

O Dvorcu Visoko nam je marsikaj zanimivega zaupal njegov sodelavec **Jure Ferlan**: tu že stoletja stoji domačija, ki se v dokumentih omenja od 13. stoletja dalje. Današnja podoba je rezultat prezidav v 18. in 19. stoletju, največji pečat pa je kompleksu pustila rod-bina Kalan, ki je tu gospodarila od srede 17. do konca 19. stoletja. »Leta 1893 sta dvorec kupila Ivan in Franja Tavčar in ga preuredila v meščanskem duhu, vključno s parkom s tujerodnimi drevesi. Danes je v lasti občine Gorenja vas - Poljane. V njem je kavarna z le-tnim vrtom, kjer je med drugim mogoče po-kusiti bezgov terjak, poljansko posebnost,« razloži sogovornik.

Agata, ki jezdi prašiča nad starimi Poljanami

V pritličju Dvorca Visoko je danes urejena muzejska zbirka, ki je dislocirana enota Loškega muzeja, v njej pa so predstavljeni življenje in delo Ivana Tavčarja ter rod-bina Kalan s poudarkom na visoški kuhinji. Mogoče je videti tudi ognjišče z napo iz 18. stoletja, ki je bilo v času nastanka zaradi naprednosti edinstveno v tem okolju. Po-drobnosti iz Tavčarjevega življenja in dela obiskovalcem razložijo vodniki na rednih mesečnih vodenjih, ki so določeni za vsa-ko drugo soboto v mesecu ob 10. uri oziro-ma po dogovoru. Pred dvorcem stoji velik bronast kip pisatelja, ki ga je leta 1957 dal postaviti njegov sorodnik, Janez Tavčar. Slednji se je v ZDA, kamor je emigriral, pre-imenoval v Johna Thacherja. Na pobočju nad dvorcem je kapela s podzemno grobni-co Tavčarjevih, pred rojstno hišo Ivana Tavčarja pri Kosmu, ki je danes močno predela-na, pa na vzpetini nad jedrom starih Poljan

Kavarna v dvorcu Visoko

stoji spomenik pisatelju, ki ga je načrtoval slavní Jože Plečnik.

Pa ste vedeli, da so Poljane nad Škofjo Loko tudi rojstni kraj slikarske družine Šubic? Konec lanskega decembra so v galeriji Šubičeve hiše odprli razstavo Iveta Šubica z naslovom Visoška kronika ob 100-letnici slikarjevega rojstva. »Ive Šubic je ilustriral tudi nekaj Tavčarjevih del. Najbolj znana je Visoška kronika, med njegova impozantnejša javna dela pa spada tudi sklop fresk v pred-dverju osnovne šole v Poljanah nad Škofjo Loko, kjer dominira upodobitev Agate, ki jezdi prašiča nad starimi Poljanami,« poudarja Jure Ferlan. Če je bil Ivan Tavčar literarni poet Poljanske doline, ki je znal izpoved nje-nih lepot, pa tudi tragike, dvigniti na visoko umetniško raven, je bil Ive Šubic vse to na likovnem področju. »Tavčar se je zagotovo osebno poznal s Šubici 19. stoletja, podobar-jem Štefanom in njegovima sinovoma, aka-demskima slikarjema Janezom in Jurijem. Jurij Šubic, sicer eden prvih slovenskih im-presionistov, je naredil znamenita portreta Ivana in Franje Tavčar, ki ju hranijo v Narod-ni galeriji v Ljubljani,« dodaja Ferlan.

Na kolesarski ali pohodni krog?

V rojstnih krajih Ivana Tavčarja vas bosta navdušili tudi druga naravna in kulturna dediščina. Poleg že omenjene Šubičeve hiše, ki je bila sredi 19. stoletja pomembna podobarska delavnica, si velja ogledati še slemensko podzemno utrdbo Rupnikove linije na Golem vrhu. Utrdba je bila graje-na v letih 1938–1941, a je ostala nedokončana zaradi začetka druge svetovne vojne v tedanji Jugoslaviji. Kljub temu ima več sto metrov podzemnih tunelov, po 25 me-trov visokem stopnišču pa se je mogoče povzpeti v vršni bunker in si za nameček ogledati še zanimivo muzejsko zbirko. Ljubitelje kolesarjenja bo očaral kolesarski krog občine Gorenja vas - Poljane, poho-dniki pa bodo zagotovo uživali v poho-dnem krogu omenjene občine ali po poti Cvetja v jeseni. In ker v Poljanski dolini obstajajo še druge pohodne poti, območje namreč prečkata tudi Loška planinska pot in Evropska pešpot E-7, vam čudovitih raz-gledov, o katerih je pisal že Tavčar, res ne bi smelo zmanjkati.

Katja Željan

Šubičeva hiša